

فراتر از خبر

غيبت مجتبي خامنه‌اي در مراسم تشييع پدرش چه چيزي درباره جمهوري اسلامي جديد مي‌گويد؟

فرود بيژن

۴ دقيقه پيش

AFP

تصاویر روح‌الله خمینی، علی خامنه‌ای و مجتبی خامنه‌ای، رهبران پیشین و فعلی ایران روی پرچم جمهوری اسلامی در شهر کربلا، عراق

ایران یک مراسم تشييع باشکوه و یک‌هفته‌ای برای آیت‌الله علی خامنه‌ای، رهبر کشته‌شده جمهوری اسلامی که ۹ اسفند پارسال در آغاز جنگ با ایالات متحده و اسرائیل کشته شد، برگزار کرد.

این مراسم عمومی که توسط حکومت سازمان‌دهی شده بود، صدها هزار نفر را در سراسر کشور جذب کرد. اما غیبت یک نفر به‌طور چشمگیری به چشم می‌آمد: مجتبی خامنه‌ای.

پسر و جانشین رهبر پیشین ایران در تمام مراسم سوگواری و تجمعاتی که ۱۸ تیرماه در مشهد پایان یافت، حضور نداشت. گفته می‌شود او در همان حمله هوایی اسرائیل که به کشته شدن پدرش انجامید زخمی شده و از زمان جانشینی‌اش در ماه اسفند تاکنون در انتظار عمومی دیده نشده است.

کارشناسان می‌گویند این غیبت ضربه‌ای دیگر به مشروعیت مجتبی‌خامنه‌ای وارد کرده و پرسش‌ها درباره این‌که چه کسی واقعاً کشور ۹۰ میلیونی ایران را اداره می‌کند، پررنگ‌تر کرده است. مقام‌ها اعلام کرده‌اند که او به دلیل ملاحظات امنیتی در مراسم تشییع شرکت نکرده است.

الکس وطنخواه، مدیر برنامه ایران در مؤسسه خاورمیانه در واشینگتن، گفت: «غیبت او از منظر سیاسی معنادار است، زیرا معضل اصلی جانشینی را برجسته می‌کند. مجتبی می‌تواند این مقام را به ارث ببرد، اما اقتدار پدرش را نه».

غیبت مجتبی‌خامنه‌ای از منظر سیاسی معنادار است، زیرا معضل اصلی جانشینی را برجسته می‌کند. مجتبی می‌تواند این مقام را به ارث ببرد، اما اقتدار پدرش را نه.

الکس وطنخواه، مدیر برنامه ایران در مؤسسه خاورمیانه در واشینگتن

انتخاب مجتبی‌خامنه‌ای به‌عنوان رهبر، تصمیمی بحث‌برانگیز بود. اگرچه این انتخاب در زمان جنگ نشان‌دهنده تداوم بود، اما برخی حامیان حکومت را خشمگین کرد که می‌گفتند جانشینی موروثی با ریشه‌های ضدسلطنتی انقلاب بهمن ۱۳۵۷ در تضاد است.

وطنخواه افزود: «دور نگه داشتن او از انظار عمومی ممکن است این انتقادات را کاهش دهد، اما در عین حال انتقال مشروعیت را به‌طور آشکار ناتمام نشان می‌دهد. نظام می‌تواند تداوم را صحنه‌سازی کند، اما نمی‌تواند یک‌شبه اقتدار شخصی بسازد».

برای بسیاری از ایرانیان، مجتبی‌خامنه‌ای همچنان شخصیتی ناشناخته است. با وجود انتشار بیانیه‌های مکتوب از سوی او، تاکنون هیچ تصویر، ویدئو یا فایل صوتی از او منتشر نشده است.

فرزان ثابت، کارشناس ایران در مؤسسه مطالعات عالی ژنو، گفت مشروعیت در جمهوری اسلامی، مانند دیگر نظام‌های اقتدارگرا، تا حدودی اهمیت دارد که پای پایگاه اصلی نظام در میان باشد.

او گفت: «برای بیشتر ایرانیان، مجتبی احتمالاً حتی مشروعیت کمتری نسبت به پدرش خواهد داشت و ضعیف‌تر به نظر می‌رسد، اما می‌تواند در میان هسته اصلی حامیان نظام اقتدار خود را تثبیت کند، به‌ویژه اگر پس از بهبود جراحاتش یا با بهتر شدن وضعیت امنیتی، حضور عمومی بیشتری پیدا کند. در نتیجه، این در نهایت مانعی قابل عبور است».

تغییر در معادلات قدرت

قدرت در ایران برای دهه‌ها در دست علی‌خامنه‌ای متمرکز بود؛ کسی که از سال ۱۳۶۸ تا زمان کشته‌شدنش در ۹ اسفند ۱۴۰۴، حرف آخر را در همه مسائل مهم می‌زد و کشور را با اقتداری سختگیرانه اداره می‌کرد.

اما از زمان کشته شدن او و جانشینی مجتبی‌خامنه‌ای، روند تصمیم‌گیری در تهران تغییر کرده است.

وطنخواه گفت: «ایران رهبر را با یک رهبری جمعی جایگزین نکرده، اما علی‌خامنه‌ای طی دهه‌ها نهادهایی را ایجاد کرده بود که قادر به اداره کشور در کنار رهبر باشند».

او افزود: دفتر رهبری، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و شورای عالی امنیت ملی، به‌عنوان نهاد اصلی سیاست‌گذاری، اکنون بار روزمره تصمیم‌گیری را با یکدیگر تقسیم می‌کنند، در حالی که نقش رهبر بیشتر به دآوری میان آن‌ها محدود شده تا هدایت مستقیم همه مسائل.

با وجود غیبت از انظار عمومی، بر اساس گزارش نهادهای اطلاعاتی آمریکا، مجتبی‌خامنه‌ای همچنان در راهبرد جنگ و مدیریت مذاکرات صلح با ایالات متحده نقش مهمی دارد.

برای بیشتر ایرانیان، مجتبی احتمالاً حتی مشروعیت کمتری نسبت به پدرش خواهد داشت و ضعیف‌تر به نظر می‌رسد، اما می‌تواند در میان هسته اصلی حامیان نظام اقتدار خود را تثبیت کند، به‌ویژه اگر پس از بهبود جراحاتش یا با بهبتر شدن وضعیت امنیتی، حضور عمومی بیشتری پیدا کند.

فرزان ثابت، کارشناس ایران در مؤسسه
مطالعات عالی ژنو

سپاه پاسداران، شاخه نخبه نیروهای مسلح ایران، همواره نقش مهمی در سیاست داشته، اما به گفته کارشناسان اکنون به نیروی غالب سیاسی در جمهوری اسلامی تبدیل شده است.

شورای عالی امنیت ملی تحت ریاست محمدباقر ذوالقدر، فرمانده پیشین سپاه، همچنان نفوذ زیادی دارد.

چهره‌های غیرنظامی ارشد مانند مسعود پزشکیان، رئیس‌جمهور، عباس عراقچی، وزیر خارجه، و محمدباقر قالیباف، رئیس مجلس و مذاکره‌کننده ارشد با آمریکا، نیز در تصمیم‌گیری‌ها نقش دارند.

ثابت گفت: «سپاه در زمان حیات علی خامنه‌ای قدرتمندترین بازیگر در ساختار حکومت بود و امروز هم هست؛ حتی با محدودیت‌های کمتر در غیاب او».

او افزود: «با این حال، به نظر می‌رسد هنوز تلاش‌هایی

برای ایجاد اجماع میان بازیگران کلیدی نظام وجود دارد که در آن سپاه نقشی فراتر از حد معمول دارد».

به گفته کارشناسان، نتیجه این وضعیت آن است که تصمیم‌ها بیش از پیش از طریق توافق نهادی گرفته می‌شوند، نه بر پایه اقتدار فردی یک نفر.

وطنخواه گفت: «این موضوع سیاست‌گذاری را کندتر و محتاطانه‌تر می‌کند، اما در عین حال آن را پایدارتر می‌سازد، زیرا مسئولیت در سراسر نظام توزیع می‌شود، نه این‌که صرفاً بر دوش رهبر باشد».

فرود بیژن

فرود بیژن تا پیش از پیوستن به رادیو اروپای آزاد/رادیو آزادی در سال ۲۰۱۱، به‌عنوان روزنامه‌نگار آزاد در افغانستان کار می‌کرد. او اکنون از سردبیران ارشد منطقه‌ای در تحریریه مرکزی رادیو اروپای آزاد/رادیو آزادی است.

این مطلب بخشی از:

فراتر از خبر

بایگانی

ایران